

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/teksty/105670,General-dywizji-Bronislaw-Prugar-Ketling.html>



Gen. Bronisław Prugar-Ketling dokonuje przeglądu delegacji jednostek wojskowych 2. DSP przybyłych na uroczyste odsłonięcie tablicy upamiętniającej Tadeusza Reytana. Szwajcaria, Zuchwil, 9 października 1941 r. Fot. z zasobu Muzeum Kościuszki w Solurze

BIOGRAM / BIOGRAFIA

Generał dywizji Bronisław Prugar-Ketling

Autor: PAWEŁ ZIELONY 16.02.2024

Członek Polskiej Organizacji Wojskowej, żołnierz Armii Hallera, w trakcie drugiej wojny światowej dowódca 11. Karpackiej Dywizji Piechoty i 2. Dywizji Strzelców Pieszych, z którą został internowany na terenie Szwajcarii.

Bronisław Prugar urodził się 2 lipca 1891 r. w Trześniowie (nieopodal Krosna) w rodzinie Karola i Ludwiki z d. Rymarowicz. Po śmierci ojca opiekę nad Bronisławem sprawował jego stryj, ks. Wojciech Prugar, proboszcz

parafii Trójcy Przenajświętszej w Babicach. Swoją działalność konspiracyjną przyszły generał rozpoczął jeszcze jako uczeń Gimnazjum Męskiego im. Królowej Zofii w Sanoku. To wtedy wstąpił do Organizacji Młodzieży Niepodległościowej „Zarzewie”. Po zdaniu matury w 1910 r. został powołany na roczną służbę do wojska austriackiego.

Od lektury Sienkiewicza do dowództwa dywizji

W grudniu 1912 r. w rodzinnym Trześniowie Bronisław Prugar założył Drużyny Bartoszone. To wówczas, będąc pod wpływem sienkiewiczowskiej trylogii, przyjął pseudonim Ketling. W 1913 r., po ukończeniu dwóch kursów wojskowych, otrzymał stopnie rotnika i podchorążego. Do 1914 r., dzięki wsparciu materialnemu stryja, studiował prawo na Uniwersytecie Franciszkańskim we Lwowie.

W sierpniu 1914 r. został powołany do cesarsko-królewskiej Armii Austro-Węgier. Podczas I wojny światowej został dwukrotnie ranny. W 1916 r. dostał się do niewoli rosyjskiej. Po ucieczce, w 1917 r., wstąpił do Polskiej Organizacji Wojskowej, a w 1918 r. do Błękitnej Armii formowanej we Francji. W 1919 r., jako dowódca batalionu w Armii Hallera, brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej.



Płk. Stanisław Pelc i gen. Bronisław Prugar-Ketling podczas uroczystości odsłonięcia tablicy upamiętniającej Tadeusza Reytana i odnowionego pomnika nagrobnego Tadeusza Kościuszki. Szwajcaria, Zuchwil, 9 października 1941 r. Fot. z

**zasobu Muzeum Kościuszki w
Solurze**



**Bronisław Prugar-Ketling,
pułkownik dyplomowany Wojska
Polskiego (około 1932-1933 r.).
Fot. z zasobu Narodowego
Archiwum Cyfrowego**

Okres niepodległej Polski to czas jego rozwoju zawodowego. Prugar-Ketling kształcił się m.in. w Wojennej Szkole Sztabu Generalnego i Wyższej Szkole Wojennej. Już jako oficer, zbierając doświadczenie zawodowe, pełnił wiele funkcji dowódczych, w tym m.in.: szefa sztabu 2. Dywizji Górskiej w Przemyślu, zastępcy dowódcy 34. pp. w Białej Podlaskiej, szefa Departamentu Piechoty Ministerstwa Spraw Wojskowych, dowódcy piechoty dywizyjnej 11. Karpackiej Dywizji Piechoty w Stanisławowie.

W czasie obrony Polski we wrześniu 1939 r. dowodzona przez płk. Prugara-Ketlinga 11. Karpacka Dywizja Piechoty wstąpiła się m.in. rozbiciem zmotoryzowanego pułku SS „Germania” pod Jaworowem. Po wojnie obronnej, idąc przez Węgry, przedostał się do Francji. Po raz kolejny wziął udział w tworzeniu polskiej armii. 11 listopada 1939 r. już jako generał brygady został powołany na stanowisko dowódcy 2. Dywizji Strzelców Pieszych. Dywizja ta brała czynny udział w obronie Francji przed niemieckim najeźdźcą. Do historii przeszły jej walki obronne pod Maîche, Damprichard i Saint-Hippolyte. Straty dywizji wyniosły 41 poległych, 2544 zaginionych i 134 rannych. Za wyjątkowego ducha walki z agresorem oddziały 2. DSP zostały odznaczone przez dowodzącego XLV Korpusem Armijnym gen. Mariusa Daille'a francuskim Krzyżem Wojennym.

Internowanie

W nocy z 19 na 20 czerwca 1940 r. dywizja dowodzona przez gen. Prugara-Ketlinga, po wyczerpaniu amunicji, na rozkaz francuskiego przełożonego gen. Daille'a, przekroczyła granicę francusko-szwajcarską. Korpus został internowany na terenie Szwajcarii. Schronienie znalazło tu 12 152 żołnierzy polskich z 2. Dywizji Strzelców Pieszych oraz około 900 żołnierzy z 1. Dywizji Grenadierów gen. Bronisława Bolesława Ducha. Wraz z nimi granicę przekroczyło także ok. 30 tys. żołnierzy francuskich, jednak z chwilą utworzenia państwa Vichy powrócili oni w swoje rodzinne strony.

Dzięki internowaniu żołnierze 2. Dywizji przede wszystkim uniknęli niemieckiej niewoli. W czasie, gdy w innych krajach Europy działania wojenne spowodowały olbrzymie zniszczenia, w kraju Helwetów żołnierze polscy mogli budować i tworzyć. Mogli wykonywać prace na rzecz Szwajcarii, za które otrzymywali niewielkie wynagrodzenie, co umożliwiało wysyłanie paczek do rodaków pozostających w okupowanej Polsce, a także do rodzin we Francji, z której pochodziła część żołnierzy zwerbowanych do 2. DSP.



Gen. Bronisław Prugar-Ketling
(pierwszy z prawej) witający się z
pułkownikiem armii
szwajcarskiej. Po lewej dowódcy
szwajcarscy i poseł RP
Aleksander Ładoś. Szwajcaria,
Zuchwil, 1 listopada 1942 r. Fot. z
zasobu Muzeum Kościuszki w
Solurze

Polacy podczas 5-letniego okresu internowania wybudowali w Szwajcarii 277 km nowych dróg, a kolejne 198 km przebudowali; zbudowali 63 mosty, wykopali ponad 21,5 km kanałów i prawie 4 km wodociągów. Nasi rodacy nie tylko rozwijali gospodarkę i infrastrukturę Szwajcarii. Byli także gotowi bronić jej niepodległości. W kwietniu 1941 r., podczas tajnego spotkania w Huttwil, szwajcarski dowódca, gen. Henri Guisan, otrzymał od gen. Prugara-Ketlinga zapewnienie, że w przypadku niemieckiego ataku polscy żołnierze będą walczyć u boku Szwajcarów. Deklaracja ta była zgodna z poleceniem Naczelnego Wodza Polskich Sił Zbrojnych gen.

Władysława Sikorskiego.

Zgodnie z założeniami „Praca dla Szwajcarii, nauka dla Polski”, dowódca 2. DSP zabiegał o jak najbardziej efektywne wykorzystanie wolnego czasu swoich podkomendnych, którzy w większości byli w młodym wieku. Internowani mogli pomyśleć o swojej przyszłości kształcąc się na uczelniach wyższych, w Polskim Obozie Licealnym w Wetzikonie, biorąc udział w zajęciach z programem szkoły powszechnej czy na kursach szkolenia zawodowego. Przez cały okres internowania w obozach uniwersyteckich w Winterthurze, Grangeneuve i Sirmach (przeniesionego z czasem do Herisau, a następnie do Gossau) kształciło się ok. 880 żołnierzy, z czego 452 zakończyło kształcenie, uzyskując dyplom magisterski, a 93 otrzymało tytuł doktora nauk.

Prowadzone było także nieformalnie szkolenie wojskowe, po którym 203 żołnierzy otrzymało stopień podchorążego. W obozie licealnym uczyło się 379 żołnierzy, a 185 zdało egzamin dojrzałości. Prawie pół tysiąca żołnierzy ukończyło szkołę powszechną, a niespełna tysiąc różne kursy rzemieślnicze.



Gen. Bronisław Prugar-Ketling w asyście pośta RP Aleksandra Ładosia dokonuje przeglądu delegacji jednostek wojskowych 2. DSP przybyłych na uroczystą inaugurację odnowionej Kaplicy Polskiej w Zuchwilu. Szwajcaria, 1 listopada 1942 r. Fot. z zasobu Muzeum Kościuszki w Solurze

Polska dywizja była rozlokowana w małych obozach na terenie całej Szwajcarii. Miejscowej ludności imponowała dyscyplina, szacunek dla pracy i chęć samokształcenia się panujące wśród internowanych Polaków.

Po zakończeniu II wojny światowej ponad połowa internowanych żołnierzy rozwiązanej 2. Dywizji powróciła wraz ze swoim dowódcą do ojczyzny. Pozostali obawiali się powrotu do powojennej Polski, która coraz bardziej stawała się krajem satelickim Związku Sowieckiego. Znaczna część żołnierzy udała się do Francji, Wielkiej Brytanii, Australii, Kanady lub Stanów Zjednoczonych. Około 800 z nich pozostało w Szwajcarii. Generał postanowił wrócić do kraju ze swoimi podkomendnymi, by uzgodnić z kierownictwem komunistycznego

państwa warunki repatriacji żołnierzy przybywających ze Szwajcarii. Prugar-Ketling planował utworzyć ośrodek osiedleńczy, umożliwiający ich adaptację w powstającej na nowych zasadach ojczyźnie. W związku ze zniszczeniami wojennymi i przesunięciem granic, ta „mała Szwajcaria” miała być docelowym miejscem tych żołnierzy, którzy nie mieli do czego wracać.

Echa powrotu

Odradzająca się Polska potrzebowała specjalistów, w tym także w dziedzinie wojskowości. Gen. Prugar-Ketling w latach 1945-1947 pełnił wysokie funkcje w ludowym Wojsku Polskim. Był m.in. szefem Gabinetu Naczelnego Dowódcy Ministra Obrony Narodowej marsz. Michała Roli-Żymierskiego, przewodniczącym Komisji Delimitacyjnej dla spraw granicy wschodniej, szefem Departamentu Piechoty i Kawalerii MON oraz szefem Departamentu Wyszkożenia Bojowego Dowództwa Wojsk Lądowych. W lipcu 1947 r. został awansowany do stopnia gen. dywizji.

Bronisław Prugar Ketling zmarł 18 lutego 1948 r.

Z chwilą, gdy władza komunistyczna na dobre umocniła się w nowej Polsce, doświadczeni, przedwojenni oficerowie zaczęli dla decydentów stanowić problem natury ideologicznej. W 1951 r rozpoczął się proces przeciwko generałom Wojska Polskiego: Stanisławowi Tatarowi, Jerzemu Kirchmayerowi, Stefanowi Mossorowi, Franciszkowi Hermanowi i płk. Marianowi Utnikowi. Zostali oni oskarżeni przez Naczelnego Prokuratora Wojskowego płk. Stanisława Zarako-Zarakowskiego o spisek przeciwko władzy ludowej. W tym wyreżyserowanym, pokazowym procesie wymieniano nazwisko nieżyjącego od trzech lat gen. Bronisława Prugara-Ketlinga jako rzekomego współorganizatora spisku.



Gen. Bronisław Prugar-Ketling dokonuje przeglądu delegacji jednostek wojskowych 2. DSP przybyłych na uroczyste odsłonięcie tablicy upamiętniającej Tadeusza Reytana. Szwajcaria, Zuchwil, 9

października 1941 r. Fot. z
zasobu Muzeum Kościuszki w
Solurze

Generał został pochowany 20 lutego 1948 r. w Alei Zasłużonych na Cmentarzu Wojskowym na warszawskich Powązkach. Na tym samym cmentarzu znajduje się tablica ufundowana przez podkomendnych generała. Wryto na niej słowa:

„Generałowi dywizji Bronisławowi Prugarowi-Ketlingowi [...] człowiekowi o wielkim sercu i rozwadze,
Wybitnemu Dowódcy i Humaniście, wdzięczni żołnierze”.

Dowódca 2. DSP jest patronem 22 Karpackiego Batalionu Piechoty Górskiej oraz szkół podstawowych w Sanoku i Trześniowie.

Więcej interesujących materiałów na profilu **Archiwum IPN**

COFNIJ SIĘ